

Nordisk folkemøde/folkedag 2005 afholdtes i København i Det færøske Hus - og så lighed med tidligere år vil en del af indlæggene blive bragt i dette blad - flere ligger på hjemmesiden www.fritnorden.dk - og endnu flere vil forhåbentlig kunne trykkes i det kommende nummer.

Når de mere end 50 deltagere fik tre så givtige dage, muliggjordes det ved økonomisk støtte fra Fondet til norsk-dansk Samarbejde, Fritt Ord Norge, EU-modstandernes Lytter- og Seerforbund og Nordisk Kulturfond, som vi alle bringer vores varmeste tak.

LÆS I BLADET

Sogndal-manifestet: En aktuel kommentar Af Leif Kajberg	side 1
Medlemsnyt	s. 2
Den nordiske velfærdsmodel og Nordens muligheder i lyset af europæiseringen Af Inger V. Johansen	s. 4
EU militariseras: För fred eller världherrevælde? Af Gerd Söderholm	s. 6
Island, fiskeri og selvstændighed Av Hjörtur Gudmundsson ...	s. 10
Fiskeri og selvstændighed Af Bent Rulle	s. 12
Nordiske noter.....	s. 14
Årsmøde i Frit Norden	s. 16

Sogndal-manifestet: En aktuel kommentar

Af Leif Kajberg

Sogndal-manifestet med undertitlen „Ja till ett fritt och grönt Norden, Nej till EG-integrationen“ er en lille af ydre uanselig pjece i gult omslag. Manifestet beskriver den nordiske vision, som blev præsenteret i den økologiske kommune Sogndal i Norge i 1991. 1991 var året, da den anden nordiske folkerigsdag fandt sted. Dette visions- og inspirationspapir har siden fungeret som det idé-mæssige grundlag for folkerigsdage, der har været afholdt på skiftende lokaliteter i de nordiske lande.

Sogndal-manifestet sætter en række klare mål op for et grønt og bæredygtigt Norden, et foregangsområde, som ikke er en union, men som består af frie og selvstændige lande i tæt samarbejde. Landene står uden for det EU, som kendetegnes af ufolkelig centralisme, stormagtsambitioner, utøjlede kapitalinteresser og fixering på marked og økonomisk vækst. EU er dermed i negativ forstand modpolen til det folkelige, økologiske, internationalt solidariske og socialt retfærdige Norden, som af manifestets ophavsmænd og -kvinder holdes frem som idealet, der målbevidst og beslutsomt bør arbejdes henimod. Specielt i kritikpunkterne på s. 6-7 gøres det klart, hvorfor de nordiske lande må holde sig fri af EU eller frigøre sig fra EU. Kritikken af EU holder stadig vand, det går fortsat den forkerte vej på de fleste områder, selv om der er skruet lidt ned for unionsudviklingsprocessen lige for tiden efter det franske og hollandske nej. Så på det

punkt er manifestet stadig meget aktuelt og relevant. Men fjendebilledeskildringen er meget bastant, og det er vel et spørgsmål, om ikke EU på nogle punkter er en kolos på lerfodder (den fælles valuta og med hensyn til fælles udenrigspolitik fx). Brudfladerne og spændingerne internt i unionen bliver stadig tydeligere, og nogle af de ambitiøse målsætninger, fx på forskningsområdet, er ved at kuldsejle. Alvoren i pjecens beskrivelse af den forkerte retning udviklingen har taget inden for miljø, energi, ressourcefordeling globalt set, militarisering og konflikter mellem lande og magtinteresser er ikke til at tage fejl af. Verden anno 1991 kunne nok give en græsrod og aktivist med internationalt udsyn rynker i panden. Men det er sandelig ikke blevet bedre i dag, 14 år efter folkemødet i Sogndal. Verdens tilstand i dag er vel nærmest blevet kraftigt forværret. Medierne flyder over med aktuelle eksempler, lige fra indlandsisens øgede afsmeltningstempo til ødelæggende vejr i den sydlige del af USA fx For slet ikke at tale om krige (Irak), terrorismen, som har invaderet alle samfund, fremmedfrygt og fremmedhad og stormagtsarrogancen i præsident Bush' skikkelse. Det synes med andre ord som om, at kursen er støt og sikkert lagt mod afgrunden. Men man skal ikke lade sig erobre af sortsynet, der skal helt klart være plads til håbet. Giv altid håbet den længste frist, som Lars Lilholt engang sang. Derfor holder vi folkerigsdage, derfor holder vi diskussioner og visionsmageri i gang. Og tager politiske og medievendte initiativer. Den helt store udfordring for nordisk folkerigsdag og dem, som planlægger disse nordiske

græsrodstræf, er vel nok problemet med at nå ud over rampen med vores budskaber. Hvordan bliver vi taget alvorligt, af både beslutningstagere og fx også af store dele af den velbærgede middelklasse, der i Danmark bruger så megen energi på det gode individuelle liv og anskaffelsen af materielle goder? Hvordan inspirerer vi velfærdstrygge middelklasse-mennesker til at tage et globalt engagement og indstille sig på at forsage, gear ned, forbruge mindre, skrotte den benzinslugende firehjulstrækker, være idealistiske og tænke mindre på sig selv? Og hvordan når vi den festglade ungdom med et kedeligt budskab om at give afkald og engagere sig forpligtende inden for grænseoverskridende mærkesager? Hvordan får vi sænket gennemsnitsalderen på folkerigsdagene, således at 50+'ernes andel mindskes? Der er sandelig nok at tage stilling til og konfrontere sig med for dem, som også i de kommende år tager initiativer i tråd med Sogndal-manifestets anbefalinger og visioner.

Sogndal-manifestet er tilgængeligt på Frit Nordens hjemmeside:
<http://www.fritnorden.dk>

Frit NORDEN

Redaktion:

Leif Kajberg (ansvarshavende)
 Klirevænget 31, 2880 Bagsværd
 Tlf. 44 98 29 32

Jesper Morville
 JesperMorville@mail.dk
 Jakob Buhl
 NordenDebat@yahoo.se

Fritt Norden, Norge:
 John Dale
 j.dale@online.no

Fritt Norden, Sverige:
 Jörgen Bengtson
 jorgen.bengtson@telia.com

Abonnement: Dkr. 90,-

Tryk: Toptryk, Gråsten

Møde for medlemmer af styrelserne i FRIT NORDEN, DANMARK, NORGE og SVERIGE

Mødet fandt sted om aftenen, i Færøhuset, på Nordisk Folkerigsdags 1. dag, fredag d. 22 juli 2005. Medlemmer af styrelserne for Frit Norden-foreningerne i Danmark, Norge og Sverige deltog. Desuden var Gerd Söderholm fra Finland til stede.

Samarbejde

Der blev indledt med en diskussion af samarbejdet mellem de tre foreninger, modeller, indhold og struktur.

Det blev foreslået, at der udarbejdes et diskussionsgrundlag for Frit Norden-foreningerne i de nordiske lande, og at der skabes rum for også at diskutere de mere overordnede nordiske emner, som der måske ikke er fuld enighed om. Hvad der som et minimum er fuld enighed om, er, at vi arbejder for et frit Norden uden for EU. Det blev vedtaget at udpege tre tovholdere, der er ansvarlige for at komme med udspil til det fælles grundlag. Ditte Staun (DK) accepterede at være tovholderen fra dansk side og at være den, som sætter kommunikationsprocessen i gang.

Tovholder i Norge er Torbjørn Dahl og i Sverige Jörgen Bengtson. Denne udveksling af informationer og synspunkter foreningerne imellem vil blive indledt internt i tovholdergruppen. Derefter vil styrelserne blive orienteret og involveret og få mulighed for at udtale sig.

Gerd Söderholm (F) redegjorde for behovet for et samarbejde af denne art specielt i relation til situationen i Finland. Hun gjorde det imidlertid klart, at der p.t. ikke er mulighed for en organisatorisk forankring af en afdeling af Frit Norden i Finland, men der bør fra finsk side arbejdes for en eller anden tilknytning til foreningerne Frit Norden.

Bladet: Frit Norden

Der var enighed om at satse på at udgive ét blad – Frit Norden – i foreløbig tre lande, Danmark, Norge og Sverige. Der var enighed om, at man skal undersøge mulighederne for at

tiltrække økonomisk støtte til den fortsatte udgivelse af det fælles blad (i trykt version, på papir). Jesper Morville (DK) vil tage til Nordisk Ministerråd og tage en snak med embedsmænd i Ministerrådet for at vi kan få dannet et billede af mulighederne for bladtillskud til et fælles Frit Norden-blad. Roland von Malmberg (S) nævnte muligheden af evt. at indlægge Frit Norden i det svenske „Miljömagasinet“, som udkommer i et par tusind eksemplarer, dvs. som indstik. Det kunne blive en gensidig fordel. Der var tilslutning til at etableres en nordisk redaktionsgruppe for bladet Frit Norden. Dansk redaktør af Frit Nordens er indtil videre Leif Kajberg (DK), medens norsk Frit Nordens medlem af redaktionen er John Dale. Jörgen Bengtson (S) lovede at gå videre med spørgsmålet om, hvem der skal være svensk redaktør af bladet. Der bør, blev det fremhævet, skabes kontakt mellem bladets nordiske redaktionsmedarbejdere, fx i form af telefonmøder.

Nordisk Folkerigsdag/ Folkemøde 2006

Det blev vedtaget at arrangere Nordisk Folkerigsdag i 2006. Torbjørn Dahl (N) indsender ansøgning om økonomisk støtte til at sende 9 styrelsesmedlemmer – tre fra hver af de tre eksisterende foreninger – til Reykjavik til oktober til overværelse af Nordisk Råds session i Reykjavik i 2005. Dvs. støtte til dækning af delta-gerudgifter, rejse & ophold for 12 personer. Der tages kontakt til Heimssýn fra Island i denne sammenhænge. Heimssýn har efterfølgende erklæret sig villige til at stå for organiseringen af Nordisk Folkerigsdag/folkemøde 2006 på Island. Tidspunktet for afholdelsen af Nordisk Folkerigsdag i 2006 bliver sandsynligvis week-enden 28. – 30. juli eller i week-enden 4. – 7. august.

Leif Kajberg

Pressemeddelelse fra Nordisk Folkemøde 2005

Læg EU- forfatningen død!

Efter folkeafstemningerne i Frankrig og Nederlandene, som sagde nej til EU-forfatningen, må regeringerne i de nordiske EU-lande straks standse ratificerings-processerne af forfatningsforslaget.

Det mener den tolvte nordiske folkerigsdag/folkemøde, som 22—24 juli har været afholdt i København. På mødet var der indledninger fra en række fremragende nordiske eksperter, som gik hårdt ud mod forfatningen for en EU-forbundsstat. Blandt dem var professor Niels I. Meyer og advokat Bjørn Elmquist, Danmark, økonomiprofessor og tidligere EU-parlamentariker Sören Wibe, Sverige, og tidligere stortingsmedlem John Dale, Norge.

Krisen for den centralistiske, bureaukratiske og detailstyrende EU-model viste sig også ved Danmarks og Sveriges nej til den økonomiske og monetære union ved folkeafstemningerne i 2000 og 2003.

Situationen i EU gør det også endnu mindre attraktivt for Norge og Island at søge om medlemskab.

På Nordisk Folkerigsdag var der bred enighed om at det er uheldigt at grundlovsfæste en nyliberalistisk økonomisk politik og endnu mere overnational flertalsstyring.

Efter deltagernes mening er der nu brug for et tættere nordisk samarbejde for at fremme

- en videreudvikling af de nordiske folkestyretraditioner,
- en videreudvikling af den nordiske samfunds- og velfærdsmodel, der er bygget på lige rettigheder og er solidarisk finansieret,
- en fælles nordisk optræden på europæisk og internationalt plan,
- et udvidet og mere dybtgående nordisk samarbejde uden for EU.

Et frit og selvstændigt Norden vil bedst kunne bidrage til en mere demokratisk og fredelig udvikling og en retfærdig fordeling af ressourcerne, nationalt og globalt.

Nej til diskrimination af grønlandske borgere i Rigsfællesskabet

Af *Leif Kajberg*

Frit Norden udsendte kort tid efter folkemødet i Færøhuset en pressemeddelelse – se www.fritnorden.dk - i hvilken vi som forening tog stærkt afstand fra et dansk folketingsflertals ønske om at tage kontanthjælpen fra grønlændere i Danmark, som ikke mestrer dansk. Vi understregede, at det er forkasteligt og stærkt problematisk, at medlemmer af det danske folketing ud fra kortsigtede arbejdsmarkedshensyn vil underminere forsørgelsesgrundlaget for herboende grønlændere og borgere i rigsfællesskabet. Vi henviste til udtalelser af Birthe Rønn Hornbech (V), som fastslog, at danskere, færinger og grønlændere naturligvisigestillede i Rigsfællesskabet. Det, vi var vidne til, var et gennemført inhumant forslag. De folketingsmedlemmer, som i medierne gav udtryk for, at kontanthjælpen til grønlænderne skulle væk, var *Anne-Marie Meldgaard (S)*, *Tom Behnke (K)* og *Jens Vibjerg (V)*. Disse danske MF'ere afslører med deres udtalelser i aviserne en deprimerende historieløshed og uvidenhed om Grønland og særligt grønlandske forhold. Truslen om at fjerne kontanthjælpen virker som et forsøg på at demonisere

en lille gruppe af nødstedte medborgere, som i forvejen er stærkt marginaliserede og som for en stor dels vedkommende slås med store personlige problemer. Der er samtidig risiko for, at forslaget vil kunne belaste forholdet mellem Grønland og Danmark. Vi påpegede, at Danmark i 2005 har formandskabet for det nordiske regeringssamarbejde, og et af de temaer, der fokuseres på i denne forbindelse, er Vestnorden: Færøerne, Island og Grønland. Set i dette større perspektiv virker forslaget kluntet, misforstået og direkte signalforvirrende. I øvrigt har grønlandsk – og færøsk – som sprog ingen rettigheder i Danmark, mens det omvendt betragtes som en given sag, at man som dansker kan begå sig på dansk i alle dele af Rigsfællesskabet. Heldigvis blev forslaget hurtigt skudt ned i pressen, andre folketingspolitikere tog til orde og tingene blev sat på plads. Men det er foruroligende at iagttage, hvor hurtigt visse politikere hopper på den populistiske vogn i forsøget på at score stemmer og opbakning fra de kredse, som ikke har kendskab til Grønland og Færøerne, Grundloven og historien. Beskæmmende for de pågældende opportunistiske politikere.

En koncentration på Nordisk Folkriktsdag/Folkemøde 2005

Den nordiske velfærdsmodel og Nordens muligheder i lyset af europæiseringen

Af Inger V. Johansen

Baseret på oplæg holdt på Nordisk Folkriksdag i København den 22. juli 2005.

Jeg er blevet inviteret til at holde oplæg som medlem af kvindegruppen „RAV-Kvinder mod Unionen“, der igennem mange år har bekæmpet EU, fordi vi mener, at EU-udviklingen underminerer kvinders muligheder for ligestilling og frigørelse. RAV er også med i et europæisk EU-kritisk kvindenetværk „Kvinder for et Andet Europa“ („Women Towards a Different Europe“), det blev oprettet i 1997. Det tog som noget nyt spørgsmålet op om de negative følger for kvinder af tilpasningspolitikken til den Økonomiske og Monetære Union (ØMU) med nedskæringer og privatiseringer på velfærdsområdet.

For de sydeuropæiske kvinder i netværket havde denne politik med nedskæringer i deres sparsomme velfærd, haft langt dybere konsekvenser end for os i Norden. De sydeuropæiske kvinder havde set frem til og forventet, at EU ville søge at fremme den nordiske velfærdsmodel, og at de sydeuropæiske kvinder havde gjort flere fremskridt på ligestillingsområdet ligesom de nordiske. De var blevet dybt skuffede. Til gengæld var de blevet inspireret af de nordiske kvinders kamp mod EU og Maastricht-traktaten. Vi måtte desværre fortælle dem, at også i Norden oplevede kvinder tilbageslag på grund af nedskæringspolitikken.

Erfaringerne og diskussionerne i disse kvindenetværk er udgangspunktet for mit oplæg. Der er ingen tvivl om, at den sociale velfærd har været under pres i alle EU-lande som følge af EU-udviklingen – men også fordi EU-landenes regeringer ønsker eller

accepterer at føre en sådan politik, uanset om de er borgerlige eller socialdemokratiske. Også den nordiske velfærdsmodel har været og er under pres og er ikke længere, hvad den tidligere var. Den er blevet – som det hedder – tilpasset EU og globaliseringen. En tilpasning der har betydet store forringelser, som vi i Danmark f.eks. konkret har oplevet i sundhedssektoren. Denne tilpasning er ikke kun sket i EU-lande som Sverige, Finland og Danmark – men også i Norge, selvom Norge ikke er fuldt medlem af EU - men af EØS.

Når man taler om europæisering i sammenhæng med den nordiske velfærdsmodel, forstår jeg det som EU-udviklingens pres for et mere liberaliseret velfærdssystem. Jeg ser den økonomiske politik, som fremmes af EU-udviklingen, som en del af globaliseringen, hvor man internationalt såvel som nationalt og lokalt tilpasser samfundene og økonomien til markedets – og ikke menneskenes – behov. Denne politik omtales også som nyliberalisme.

Så når såkaldt progressive EU-tilhængere taler om, at EU er et gode vi kan bruge til at styre markedskræfterne på europæisk plan og begrænse den vilde kapitalisme – er det en sandhed med så store modifikationer, at jeg vil mene, at det modsatte som oftest er tilfældet. EU lovgiver og lægger rammerne for den økonomiske og anden politik – men i høj grad til gavn for og under hensyntagen til de store kapitalkoncerner og deres interesser.

Selv om EU-forfatningen nu ligger i ruiner, er det god grund til at se på dens indhold, som er formuleret på grundlag af de hidtidige EU-traktater. Der står meget smukt, at EU stræber efter en social markedsøkonomi. Men det er svært at finde det sociale i

forfatningens indhold, der snarere handler om penge, høj konkurrenceevne, og økonomisk vækst. Dette er en forfatning med et klart perspektiv om stadig mere liberalisering – en nyliberalistisk politik. En forfatning der vil udstikke ikke blot et politisk og økonomisk men også ideologisk grundlag for EU-landenes politik. Med dybe konsekvenser for befolkningerne i EU-landene, som i konsekvens af en eventuel vedtagelse af en sådan forfatning ikke længere ville kunne stemme sig til og vælge en anden regering og politik, end den der er skitseret i EU-forfatningen. Dette er ikke kun udemokratisk – det indebærer også en ensretning af samfundene. Inden for EU forfatningens rammer er der – hvis den gennemføres - ikke plads til den nordiske velfærdsmodel. Alternativt kan man så vælge, om man ville sætte sin lid til det nationale kompromis, som blev indgået mellem Ja-partierne i det danske Folketing, der lover at sikre imod, at der ikke automatisk indføres flertalsafgørelser på social- og arbejdsmarkedsområdet.

For os i „RAV – Kvinder mod Unionen“ har det været et problem, at der er alt for mange i Danmark, som ikke er klar over, hvad nyliberalisme er og hvad en nyliberalistisk politik har af konsekvenser for kvinder og almindelige mennesker i det hele taget. Måske også fordi de fleste i Danmark ikke for alvor mærker de negative følger af denne politik, bl.a. fordi velfærden som udgangspunkt har været langt mere udbygget end i mange andre EU-lande. Derfor var det var rigtigt heldigt for os og mange andre, at det for de franske vælgere i høj grad var dette deres Nej til forfatningen handlede om. De så konsekvent det nyliberalistiske indhold i EU-forfatningen i forlængelse af nedskæringerne på

Inger V. Johansen er aktiv i „RAV – Kvinder mod Unionen.“
Desuden tilknyttet netværket „Women Towards a Different Europe“.
Medlem af Enhedslistens hovedbestyrelse.

velfærdsområdet og liberaliseringerne på arbejdsmarkedet, som de allerede havde oplevet og protesteret mod igennem mange år.

De franske vælgere havde en vigtig pointe: I virkeligheden har EU-udviklingen længe fulgt den politisk-økonomiske og ideologiske retning, som man finder i EU-forfatningen. I virkeligheden har dette været retningen lige siden indførelsen af det indre marked i 1987, der skal fremme fri bevægelighed af personer (læs: arbejdskraft), varer, tjenesteydelser og kapital. Dette er et liberaliseringsprojekt inden for rammerne af EU, som også er et helt centralt omdrejningspunkt i EU-forfatningen. Derfor har EU-udviklingen naturligt nok haft dybe konsekvenser for den offentlige velfærd. Dette handler ikke kun om, at der sker en tilnærmelse eller harmonisering af EU-landenes velfærdssystemer, som der ofte har været påpeget, men om at der er en slags liberaliserings-“tvang“ i forhold til den offentlige velfærd, der dels følger af nedskæringerne, dels sker fordi der er et ønske i EU om, at den offentlige velfærd skal konkurrere mere med den private. Dermed kommer den offentlige sektor også til at fungere mere som den private.

Der er groft sagt 3 modeller på velfærdsområdet indenfor EU: Den i

princippet solidariske model, hvor velfærden er for alle, som vi har i de nordiske lande. Der er den central europæiske model, der i højere grad er baseret på tilknytningen til arbejdsmarkedet og forsikringsordninger. Og så er der den mere liberalistiske – anglikanske – model som man ser f.eks. i England og Irland, hvor endnu større dele af velfærdsområdet er liberaliseret, og der er ringe social sikkerhed. Dvs. et system der ligger meget tættere på det amerikanske.

Den foretrukne model i EU synes med EU-forfatningen at gå i retning af den anglikanske.

Vi har aldrig tidligere set en sådan samlet EU-kritisk mobilisering i EU-landene, som den der har fundet sted i forbindelse med kampagnen mod EU-forfatningen. Det gælder i særlig grad mobiliseringen på venstrefløj og af kvinderne, som har spillet en væsentlig rolle for Nej'erne i Frankrig og i Holland. Kvindeorganisationer og kvindebevægelser har været meget opmærksomme på netop følgerne for kvinder af den ekstreme liberalisme, som EU-forfatningen vil fremme, samt af afdemokratiseringen og af militariseringen af EU.

Et hovedproblem for kvinder er, at så længe de er hovedansvarlige for børnepasning og anden omsorg, vil de være dybt afhængige af, at der eksisterer en god offentlig sektor, hvis de skal kunne tage et lønarbejde og opnå økonomisk uafhængighed. Mange kvinder har decideret tolket EU-forfatningens konsekvenser som et forsøg på at få kvinder til at blive hjemme som husmødre.

Når nordiske kvinder endnu ikke har mærket følgerne af nyliberalismen på samme måde som kvinder andre

steder i EU, hænger det utvivlsomt meget sammen med, at nordiske kvinder har nydt godt af de fremskridt, der har fulgt med opbygningen af velfærdsstaten i 1960'erne og 70'erne, der dengang gjorde det muligt for et stort flertal af kvinderne at få et lønarbejde og blive økonomisk uafhængige. Mange kvinder fik arbejde inden for den offentlige sektor. Denne udvikling har kvinder i andre EU-lande ikke oplevet. Den dag i dag er det sådan, at ca. 70-75 % af kvinderne i de skandinaviske lande er på arbejdsmarkedet, mens gennemsnittet i EU som helhed er på ca. 54%. I mange EU-lande er det langt under halvdelen af kvinderne, der har et lønarbejde, mange steder arbejder de fleste på deltid. Forklaringen er enkel: I de andre lande mangler et udbygget velfærdssystem, der sikrer billig og god pasning af børn og andre sociale goder. Det betyder, at overordentlig mange kvinder i EU-landene stadig er økonomisk afhængige af deres mænd, fædre eller sønner for at kunne overleve.

Mange EU-tilhængere blandt kvindelige politikere fremhæver EU's ligestillingspolitik, når de skal omtale EU for noget godt. Det er rigtigt, at EF i 1970'erne sikrede ligeløns- og ligestillingslovgivning. Men de taler meget lidt om, hvor lidt der er opnået med denne lovgivning især når man ser på det helt centrale spørgsmål som f.eks. ligeløn. Selv i de skandinaviske lande er fremskridtene små, og på mange områder på arbejdsmarkedet er der snarere tale om, at lønforskellene er vokset. Disse manglende fremskridt hvad ligeløn angår kan – når man tager alle andre forklaringer i betragtning såsom det kønsopdelte arbejdsmarked – bedst forklares med den øgede privatisering og den stigende konkurrence på arbejdsmarkedet. Lønforskellene er markant større i den private sektor end i den offentlige. I Danmark drejer det sig om forskelle på næsten 10% mellem de to sektorer. På den måde kommer det også til at få store konsekvenser for kvinder, at den offentlige sektor – hvor særligt mange kvinder er ansat – er under pres for at skære ned og privatisere. Og dette drejer sig om negative konsekvenser både mht. ligeløn og arbejdsmiljø.

Også i EU-forfatningen er der en målsætning om ligestilling mellem kvinder og mænd. Men det øvrige indhold i forfatningen, især den økonomiske politik, vil i realiteten undergrave mulighederne for ligestilling. EF/EU-domstolen skal på den ene side forsvare ligestilling, på den anden er dens primære opgave at forsvare EU's politikker såsom ØMU'en, det indre marked og EU-integrationen.

Tilpasningen til markedet på velfærdsområdet i de nordiske lande har også betydet indførelse af mere forsikringsbaseret velfærd. Den danske Fogh Ramussen-regering taler om mere frit valg. Men det er dem der har flest forsikringsordninger og er længst i arbejde, der har de frieste valg. Det er ikke kvinderne, som er dem der oftest tager orlov, f.eks. barselsorlov, oftest har deltidsarbejde, og er mere arbejdsløse. En af følgerne er, at det også er kvinderne som vil få mindst ud af deres pensionsordninger. Med et mere liberaliseret samfund står kvinder til i endnu højere grad at blive andenrangs arbejdskraft og andenrangs borgere.

En fastholdelse – men også en udbygning – af det nordiske solidariske velfærdssystem er en vigtig forudsætning for at sikre kvinder bedre vilkår og muligheder. Jeg vil desuden pege på, at en udvidelse af demokratiet på alle niveauer vil give bedre muligheder for mere indflydelse og mere lighed.

Umiddelbart nærer jeg ikke den store optimisme mht. de konkrete muligheder for at sikre den solidariske velfærd. Den kan meget let ende som en tom skal tømt for sit tidligere indhold. I Danmark har såvel den socialdemokratisk-radikale koalitionsregering i 1990'erne som den borgerlige regering siden 2001 ført en politik, der underminerede det nordiske velfærdssystem. Jeg tvivler meget på, at den nuværende

socialdemokratiske ledelse ville føre en fundamentalt anden økonomisk politik end den borgerlige regering under Fogh Rasmussen, selv om socialdemokraterne ikke som f.eks. Fogh har en ideologisk baggrund for dette.

Desuden satser de nordiske regeringer ikke på Norden og Nordisk Råd som et fora, der kunne gå foran – også i EU – på velfærdsområdet. Højest som et supplement. De nordiske lande står sjældent sammen i EU. Selv om de nordiske lande utvivlsomt kunne styrke en bevarelse af den nordiske velfærdsstat gennem en fælles indsats. Personligt ville jeg gerne se Norden som et regionalt fora i et mellemstatsligt samarbejdende Europa, hvor de nordiske lande kunne være inspirator på velfærdsområdet for resten af Europa og verden.

Man hører ofte mantraet om, at velfærdssystemerne er nødt til at tilpasse sig globaliseringen for at landene kan konkurrere og velfærdens overleve. Eller at f.eks. den såkaldte ældrebyrde gør det nødvendigt med nedskæringer og omlægninger. Det sidste er en undskyldning. Desværre synes Socialdemokraterne at ligge under for den opfattelse, at tilpasning betyder at reducere den offentlige velfærd og omforme velfærdssystemet så det passer til markedet. Men globaliseringen er ikke en naturkraft – den er menneskeskabt. Og der er absolut ikke enighed om – heller ikke blandt såkaldte eksperter – at en mere liberaliseret velfærdsmodel med ringe social sikkerhed, som f.eks. den anglikanske, er svaret, hvis landene skal kunne klare sig bedre i den globale konkurrence. Faktisk mener mange eksperter, at de skandinaviske lande med deres relativt høje sociale sikkerhed og med det de kalder en mere fleksibel arbejdskraft (læs: lettere at fyre) som i Danmark – vil klare sig bedre i globaliseringen end de lande, der har valgt at lade markedet bestemme omfanget og kvaliteten af velfærdens.

Gerd Söderholm er økonom, oversætter og freelance-journalist. Medlem af VEU, det finske Alternativ til EU. Aktiv i den finske kampagne mod atomkraft.

Af Gerd Söderholm

Baseret på oplæg holdt på Nordisk Folkriktsdag i København den 22. juli 2005

Enligt EU: ledarnas retorik är Europeiska unionen ett fredsprojekt. Praktiken visar att EU militariseras, fram till 2010 till en materialkostnad av 300 mrd •. Är det för fredens eller världsherraväldets skull? Kan en stat som aktivt eftersträvar världsherravälde vara en fredsaktör. Dylika frågor har jag ägnat mig åt att undersöka för att öka förståelsen av militariseringsaspekten och dess konsekventa införande i konstitutionen för Europa (EU-grundlagen). I den här betraktelsen behandlar jag främst tre frågor inom ramen för EU:s militarisering:

- 1) Varför militariseras en stormakt såsom av nödtvång? Jag utgår från den globala arbetsfördelningen när det gäller produktionen av varor och tjänster samt från konkurrensen om resurserna.
- 2) Min andra fråga gäller globaliseringen som till innehållet och gagnet är liknar den tidigare kolonialismen.
- 3) Slutligen frågar jag mig varför finländska soldater i framtiden skall strida i Afrika i en EU-armé?

Åtlydnad av reglerna för världsmarknaden kräver att någon har ett världsherravälde och detta leder till världskrig. Det är tesen hos min

EU militariseras: För fred eller världsherravälde?

huvudsakliga källa, österrikaren Gerald Oberansmayr i boken „Auf dem Weg zur Supermacht – die Militarisierung der Europäischen Union. Jag har utgått från den finska översättningen av boken (Gerald Oberansmayr: Supervalta EU – Euroopan unionin militarisoimiseesta).

1) Varför militariseras en stormakt?

De mänskliga relationerna när det gäller arbetsfördelningen karakteriseras av konkurrens. I konkurrenssituationen sällas deltagarna ut i vinnare och förlorare, i ägare och egendomslösa. Konkurrensen skapar hierarkier också mellan ägarna så att en del ägare växer och blir allt mäktigare medan andra blir ensamma och småföretagare. Staten har monopol på de generella bestämmelserna i samhället, men är inte överordnad rålinjerna. Också för statens agerande gäller den gyllene regeln: *Den som äger guldets dikterar reglerna.*

Den kapitalistiska staten tryggar den samhälleliga harmonin och „freden“ och upprätthåller rålinjerna inom landet med mer eller mindre repressiva medel. Kapitalgruppernas kamp om världsmarknadsandelarna leder till att också staterna konkurrerar sinsemellan. Det kan finnas flera konkurrenter om samma andelar, men i kampen underlyder de samma bestämmelser. Mer än ett slags ordning är oordning. Den gyllene regeln gäller också omvänt: *Den som dikterar reglerna har förtur till guld.*

Den kapitalistiska globaliseringen leder till nationell chauvinism. Kampen om världsmarknaderna och världsherraväldet ökar trycket mot världskrig i vilket de största maktgrupperna kämpar om första platsen på den globala pyramiden.

Den skärpta konkurrensen tvingar jordklotet obönhörligt tillbaka till den gamla ordningen mellan herre och dräng och mellan vän och fiende. Den som har stormaktsambitioner måste bli ledande på vissa områden. Det krävs av stormakten - att den politiska viljan koncentreras och att hela området omfattande många länder talar med en röst kulturell hegemoni för minimering av kostnaderna för maktutövningen överlägsen ekonomisk produktivitet och ett teknologiförspång - att den globala infrastrukturen kontrolleras, dvs. trafik, energi, kommunikationer, logistik osv. en världsv valuta, att den egna nationella valutan fungerar som internationell placerings-, reserv- och växelvaluta vilket ger förspång i jakten på de globala rikedomarna att makten producerar och kontrollerar handeln med strategiska råvaror - sist men inte minst krävs ett överlägset militärt våldsmaskineri, en armé, rustningar och massförstörelsevapen, käppen som tillåter ett globalt handlande.

Det finns i dag en stormakt USA och en makt som eftersträvar att bli en stormakt EU

USA har „klarat sig“ trots sitt handelsunderskott på grund av att dess valuta fungerar som betalningsmedel på världsmarknaden. Dollarns värde och placerarnas förtroende garanteras av USA:s militära styrka. Dollarns hegemoni är tryggad om de strategiska råvarorna, främst oljan, kontrolleras av USA. Det har varit brukligt att fakturera den internationella oljehandeln i dollar.

Målet för USA:s krig mot Afghanistan och Irak var kontrollen av oljeområdena i Mellanöstern och Centralasien, dels för att täcka det egna behovet, dock bara till 25 %, men dels för att säkerställa faktureringsvalutan vid oljehandeln över lag. Kontrollen av „det svarta

guldet“ garanterar att dollarn förblir världsv valuta. USA:s ekonomi är i obalans genom handelsunderskott, men uppbalanseras av att landet exporterar ökade mängder värdepapper och våld. Dollarns hegemoni förutsätter ett krigsmaskineri och finansieringen av den amerikanska rustningsbudgeten förutsätter dollarhegemoni.

EU:s båda storprojekt, euron (•) och euroarmén tär på de stöttepelare som USA:s världsherravälde grundar sig på, dollarmonopolet och våldsmonopolet.

Euron är ett de facto hot mot dollarn. Några exempel: Irak fakturerade efter år 2000 sina oljeleveranser i euro. Iran fakturerar sin olja i euro till stora delar. Nord-Korea har bytt ut hela sin valutareserv till euro.

I och med att det grundas en euroarmé är inte bara vautamonopolet hotat utan också USA:s våldsexportmonopol är hotat.

Men ännu släpar EU efter USA på sin väg mot världsherravälde. Det är svårt att få 25 stater att fungera som en enda röst på demokratisk väg med folkomröstningar som sätter käppar i hjulet för EU-ledningen som försöker centralisera beslutsfattningen och åstadkomma full beredskap för ett globalt militärt inflytande. Militariseringen är viktig både för USA och EU.

Supermakten USA är ekonomiskt svag och politiskt impopulär, men den kompenserar sin ekonomiska och politiska nedförsbacke genom att skynda från krig till krig och demonstrera ett övertag inom vapenteknologin.

EU strävar å sin sida efter att stärka sitt ekonomiska uppsving, sin valuta och sin ännu instabila politiska enhet genom att utveckla beredskapen att föra krig i eget intresse och för egen räkning.

Oenigheten inom Nato i fråga om anfallet på Irak var inte dikterat av fredsvilja från Tysklands och

Frankrikes sida. Tyskland och Frankrike hade egna redan överenskomna affärsintressen i Irak. Ryska och franska koncerner hade löften om att få exploatera irakisk olja. Icke desto mindre drog Tyskland och Frankrike nytta av USA:s krig mot Irak. Det främjade deras EU-projekt för stark militär närvaro på Balkan, i Afghanistan och i Afrika.

EU upprustar som aldrig förr. Upprustningspolitiken finns inskriven i Fördraget om upprättande av en konstitution för Europa.

2) Globalisering, nyord för kolonialism?

En finländare har skäl att veta varför finländska soldater i framtiden skall strida för EU i Afrika. Förståelsen ökar om jag vet vad kolonialmakterna gjorde i Afrika förr i tiden. Jag avser fyrahundratjugofemårsperioden mellan 1445 och 1870 innan kolonialmakterna delade Afrika mellan sig i kolonier cirka 1885 till 1960, den relativt korta kolonialtiden. Jag har större förtroende för vad en afrikan, i det här fallet en afrikaättling har att berätta än t.ex. en fransman eller amerikan, för har vi inte alltför länge redan itutats uppfattningen om „det fattiga Afrika“ och om hur Afrika behöver vår „hjälp“. Tror jag alltså på om en EU-armé skall „hjälpa“ Afrika när den dyker upp med finska deltagare?

Jag har utgått från pocketupplagan av Walter Rodneys berömda bok „How Europe Underdeveloped Afrika“ från 1972.

Underutveckling och utveckling är inte separata fenomen. Västeuropa och Afrika stod i sådana förbindelser med varandra att överföringen av tillgångar från Afrika till Europa garanterades. Överföringen blev möjlig när handeln blivit internationell i slutet av 1400-talet. Sedan dess har Afrika under 450 år hjälpt Europa att utvecklas. Västeuropa har hjälpt Afrika att underutvecklas i motsvarande proportion. Det som kallades internationell handel var i själva verket de europeiska intressenas utvidgning till utlandet. Europeerna vann kontrollen över världshaven, kusterna och hamnarna tack vare överlägsna fartyg och kanoner. Genom att behärska haven tog Europa de första stegen mot att förvandla delar av Afrika och Asien till ekonomiska satelliter.

Portugisernas skepp t.ex. koncentrerades på guldletning och „Guldkusten“ attraherade den största uppmärksamheten från europeernas sida på 1500- och 1600-talen. Det stora antalet fort talade för att så var fallet. Europeerna ville hitta guld i Afrika eftersom guldmint var högt eftertraktade inom den växande kapitalistiska penningekonomin. Europeerna förstod då att det fanns guld bara på vissa ställen i Afrika och den viktigaste exportprodukten var därför slavar. Europa tilldelade Afrika rollen av leverantör av mänskliga fångar att användas som slavar i olika delar av världen. När europeerna nådde Amerika och upptäckte den enorma potentialen av guld och silver och tropiska produkter inledde de slavhandeln med afrikaner som var vana vid hetta och ett ordnat jordbruk och en disciplinerad arbetskraft på många områden. Den europeiska kapitalistklassen kontrollerade den internationella handeln och Afrika specialiserades som exportören av fångar.

Efter att slavhandeln hade kommit i gång i en viss del av Afrika var det snart omöjligt för en enskild afrikansk stat att ändra på situationen.

Dahomey försökte motsätta sig slavhandeln men det lyckades bara en viss tid. En enskild afrikansk stat kunde på den tiden inte lösgöra sig från europeisk kontroll. De afrikanska staterna var alltför små och politiskt splittrade, Europa kunde därför diktera världsdelenens roll i världsproduktionen och handeln.

Europa var centrum för slavhandeln, den europeiska kapitalismen införde slaveriet och slavhandeln över Atlanten.

Under 1600-1800-talen var exploateringen av Afrika och afrikansk arbetskraft en källa till kapitalackumulation som återinvesterades i Västeuropa.

Amerikas ekonomiska utveckling fram till mitten av 1800-talet var helt och hållet baserad på utrikeshandeln i vilken slaveriet var medelpunkten. På 1830-talet stod bomull som slavarna odlat för 50 % av USA:s hela exportvärde.

Slaveriets roll för att främja rasism är väldokumenterad. Utan reservation kan det konstateras att vit rasism som har genomträngt världen var en integrerad del av det kapitalistiska sättet att producera. Det är dock inte av rasistiska orsaker som europeerna

förlavade afrikanerna. Europeiska plantageägare och gruvägare förlavade afrikanerna av ekonomiska orsaker så att deras arbetskraft kunde exploateras. Det hade varit omöjligt att öppna Nya Världen och utnyttja den som en konstant källa till rikedomar om den afrikanska arbetskraften inte hade funnits.

En diskussion om handeln mellan afrikaner och europeer under de fyrahundra år som föregick kolonialtiden handlar praktiskt taget om en sak, slavhandeln.

3) Var står Finland i detta sammanhang?

Skall finländska soldater i framtiden strida i Afrika i en EU-armé?

Jag har för jämförelsens skull slagit upp i Larousse en definition på kolonialism. Fritt översatt från franskan är definitionen följande:

„En doktrin som avser att legitimera ockupation av ett område eller en stat, politiskt herravälde över området/staten och ekonomisk exploatering av området/staten som genomförs med stöd av doktrinen.“

„Globaliseringen“ av Irak svarar bra mot den här definitionen.

Misstanken är alltså att EU-trupperna med tillhörande finländare går in i Afrika för att försvara andras investeringar än afrikanernas och att de är oönskade precis som de europeiska kolonisatörerna var det under slavjaktskrigen och kolonialtiden.

Det förs en debatt i saken, med rätta eftersom Finland är ett militärt icke-allierat land officiellt enligt Statsrådets redogörelse SRR 6/2004 som behandlar Finlands säkerhets- och försvarspolitik. Att vara „icke-allierad“ har stöd hos majoriteten av finländarna. Mellan 70 och 80 procent av befolkningen anser att Finland inte skall gå med i Nato. Finland anser sig också officiellt vara ett självständigt land enligt ovan nämnda skrift. (citater: „Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje tar sikte på att trygga landets självständighet“). Finland har inte varit hågat att avskaffa sin värnplikts-arme och inrätta en legoarmé i samma takt som vissa andra EU-länder och anser att försvaret av hela landet endast kan verkställas med den allmänna

Læs også fredsforskeren Jan Øbergs rapport Fremmer EU freden? (august 2005)

I denne rapport analyserer den dansk-svenske fredsforsker EUs politik, herunder forfatningsforslaget, når det gælder forsvar, sikkerhed, udenrigspolitik, konflikthåndtering og fred.

Rapporten (52 s.) kan rekvireres gratis hos NyAgendas sekretær, Mette Sølvtoft, tlf. 33918898. Eller hentes som PDF på NyAgendas hjemmeside: <http://www.nyagenda.dk>

værnplikten som grundval. Den allmänna värnplikten anses ha fördelar. Förpliktelsen att försvara riket fördelar sig jämligt över hela samhället. Den är grundvalen för finländarnas starka försvarsvilja och den garanterar transparenzen i fråga om försvarsmaktens verksamhet i hela samhället.

Finland har på grund av sitt geografiska läge och sina historiska erfarenheter ett dilemma, rädslan för att lämnas ensamt. Officiellt arbetar landets ledning för att förstärka unionens gemensamma utrikes och säkerhetspolitik och gemensamma säkerhets- och försvarspolitik och delta i full utsträckning i att utveckla och förverkliga den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Dessutom är det Finlands ambition „att ha bättre kapacitet och beredskap att delta i EU:s civila krishantering och militära krishanteringsoperationer, inbegripet de planerade snabbinsatstyrkorna.

Det pågår oroväckande tendenser inom försvaret. Samtidigt som truppförband läggs ner och rationaliseringsåtgärder vidtas satsas det på kostsamma projekt som har direkt samband med EU:s stridsgrupper och EU:s uppdragsprojekt.

Bland ledande och andra politiker från höger till vänster har det beklagats att fransmännen och holländarna röstade mot konstitutionen. Det finns dock undantag. Esko Seppänen är en av de få finländarna, men han är en desto starkare stöttepelare för den finländska oppositionen och dessutom exceptionellt flitig. Han har oförtröttligt kritiserat konstitutionen, särskilt dess militaristiska artiklar, såsom III-309. Fredsbevarande insatser är bra, fredsskapande åtgärder är illa. Fredsskapande åtgärder kan enligt Seppänen aldrig vara

försvarsoperationer. De företas alltid utanför EU-ländernas gränser. På grund av detta är de offensiva operationer och aggressionshandlingar som utförs av snabba insatstyrkor och stridande trupper.

Det finländska deltagandet i de multinationella Nato-ledda stridskrafterna är en stor fråga i Finland. De opererar i „de mest krävande uppdragen“ och några deltagare kan komma hem i zinkkistor. På grund av detta har den finska arméns officersförening sagt att våra officerare inte kan kommenderas att strida utomlands. De har svurit att försvara sitt hemland och ett löfte att försvara sitt eget land inkluderar inte anfall på andra länder.

För att summera var EU:konstitutionen handlar om:

„Att driva nedrustningsfrågor skulle i själva verket bli grundlagsstridig verksamhet“. (Oberansmayr s. 106). Oberansmayr anser inte att EU enligt konstitutionen upplöser staterna, utan EU inordnar dem i en hierarki i ett nytt herre-drängförhållande.

Källor:

Fördrag om upprättande av en konstitution för Europa. 2005
Gerald Oberansmayr: Supervalta EU – Euroopan unionin militarisoimisesta. Like, Helsinki 2004.

Suomi ja Nato – Eurooppalaisia näkökulmia sitalasliitosta. Like, Helsinki 2003.

Walter Rodney: How Europe Underdeveloped Africa, Tanzania Publishin House, Dar es Salaam 1972.

Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2004, SRR 6/2004. Publikationsserie 17/2004, Helsingfors.

Referat af diskussionerne Fredag den 22/7-2005

NORDEN og EU-GRUNDLOVEN

Oplæg af Bjørn Elmquist (DK),
Heming Olausson (N) og
Gerd Söderholm (SF)

Den efterfølgende debat kredsede i starten om den såkaldte gummiparagraf i unionstraktatforslaget, som muliggør overførsel af kompetence fra medlemslandene til EU. En tilsvarende gummiparagraf findes i den gamle Rom-traktat (artikel 235), og et beslægtet aktuelt instrument er de såkaldte „passerelle-bestemmelser“ i artikel IV-444 („passerelle“ er fransk/italiensk, betyder egentlig ‚gangbro‘), der giver EU (Det Europæiske Råd) mulighed for at ophæve vетоretten, det vil sige at ændre reglerne fra enstemmighed til kvalificeret flertal. Det er derigennem muligt at sikre EU mere magt på flere områder, uden godkendelse i de enkelte lande.

Unionstraktatforslaget måtte der efter en tur i vridemaskinen. Det er en vildfarelse, fremhævede Bjørn Elmquist, at forfatningstraktaten repræsenterer en logisk og konsekvent løsning. Nej, den officielle argumentation for forfatningen synger det velkendte omkvæd: Vi skal blot tage endnu et skridt på vejen, så bliver alting meget bedre. Med andre ord, en flugt fremad, en såkaldt „snepløvs-tankegang.“

Flere hæftede sig ved de demokratiske mangler i unionsforfatningen, og forestillingen om at man meningsfyldt kan diskutere demokratisering i en EUsammenhæng blev problematiseret. Det er en vildledende diskussion. Vi må gå ind i denne demokratiserings-debat og påpege de fejl og mangler, som findes. En mangelvare er eksempelvis en fælles europæisk offentlighed og et fælles værdigrundlag. Anderledes stiller det sig i Norden: Her har vi offentlighed og værdigrundlag til fælles, og vi har massemedier, der er åbne for debatter i nordiske sammenhænge. Bjørn Elmquist var enig i denne betragtning: Den fælles folkelige basis mangler simpelt hen i EU, og fælles parti-strukturer eksisterer heller ikke. Forudsætningerne for et fælles demokrati i Europa er dermed ikke rigtig til stede.

Nejet i Frankrig og Holland blev

også bragt ind i debatten plus den dekreterede "tænkepause." Der blev givet et par bud på, hvad der kan ske med unionstraktatforslaget. Et nyt konvent, en bestræbelse på at starte forfra med et skær af demokratisk fernis og "folkelig medinddragelse," er ikke nødvendigvis påkrævet eller forventeligt. Nej, det er en mulighed, at man vil lurepasse, vil prøve at få "varen solgt" igen efter tysk valg til forbundsdagen og efter at en ny fransk præsident er på plads.

Også EU-grundlovens og de nationale grundloves sameksistens og samspil eller måske snarere indbyrdes modstrid var oppe at vende.

Gerd Söderholm tog tråden op fra sit oplæg vedrørende militariseringen af EU og tilpasningen af Finlands forsvar til nye opgaver. Hun henviste i denne forbindelse til en bog, der omhandler EU's intentioner om supermagtsstatus og glidning mod øget militarisering. Den er skrevet af Gerald Oberansmayr og hedder på finsk: "Supervalta EU – Euroopan unionin militarisoimisesta". A-våben er således indeholdt i EU's militære dimension – selv om man forsøger at nedtone dette perspektiv. A-våben er en del af EU's militære ambitioner. I Finland har man gang i en omstrukturering af landets militære ressourcer, som skal forberede forsvarsets kapacitet til de såkaldte "out of area-operationer," og der anes samtidig en glideflugt mod medlemskab af NATO. Finland skal acceptere atom-paraplyen, og samtidig satses der på udbygning og fornyelse af atomkraften lige som i Frankrig, hvor en ny generation af atomkraftværker er på planlægningsstadiet.

I Norge ses en tendens i retning af omlægning fra værnepligt til professionel hær. Samme ikke overraskende tendens kan iagttages i flere andre lande. Gerd Söderholm ville anbefale, at man går til sin forsvarsminister for at konfrontere vedkommende med spørgsmål, der kan belyse baggrunden for og politikken bag disse tendenser! Henning Olausson fremholdt, at den øgede vægt på et professionaliseret forsvar er blevet behandlet i det norske storting og må ses som en del af den igangværende politiske kamp i Norge. Olausson var i øvrigt indstillet på – med reference til grundlovsdebatten i Norge og et grundlovsforslag fra partiet Høyre – at gå videre med et forslag om, at organisationen Nei til EU sikres en plads i Stortinget. Ref.: Leif Kajberg

Island, fiskeri og selvstændighed

Af Hjörtur J. Gudmundsson

Baseret på engelsk oplæg holdt på Nordisk Folkrikisdag i København den 23. juli 2005. Bearbejdelse til dansk ved Jesper Morville.

Er Island på vej ind i EU?

Jeg vil gerne begynde med at fastslå, at Island ikke på nogen måde er på vej ind i EU. EU-tilhængerne hævder selvfølgelig noget andet. Men der er i realiteten intet, der tyder på, at Island nogensinde vil tilslutte sig EU, og det er mere usandsynligt i dag end nogensinde tidligere - og ikke kun på grund af den krise, EU for tiden befinder sig i. Hverken i den islandske regering, i Altinget eller i befolkningen er der opbakning til medlemskab. Kun et politisk parti, Den socialdemokratiske Alliance, er tilhænger af EU; men det har ikke emnet på sin dagsorden. Og det har kun ca. 1/3 af vælgerne bag sig og kan derfor aldrig komme til at danne regering alene. Og øvrige partier er mere eller mindre modstasndere af at tilslutte sig Unionen - også det liberale "Fremskridtspartiet" (ikke at forveksle med det danske parti af samme navn, red.), der for tiden danner regering sammen med Uafhængighedspartiet. Lederen af Fremskridtspartiet, nuværende statsminister Halldor Asgrimson, er nok EU-tilhænger, men det er hverken partiets næstformand eller det store flertal af dets vælgere. Så ethvert forsøg på at få islandsk EU-medlemskab på partiets dagsorden er mislykkedes.

På Island er vi rimeligt tilfredse med vores nuværende samarbejde med EU. Vi er med i EØS-aftalen, der nok er omdiskuteret, men i hvert fald skaffer os fuld adgang til EUs marked. Og nok skal vi overtage en del EU-lovgivning vedrørende det fælles marked. Men det er, iflg. en

EFTA-rapport, kun 6,5% af EUs samlede lovgivning. Og så er vi ikke deltagere i hverken EUs fælles fiskeri- eller landbrugspolitik.

Fiskeriet

Men hvorfor har Island aldrig så meget som forhandlet om medlemskab af EU?

Det er en almindelig antagelse, at fiskeriet er vores eneste grund til at holde os udenfor. Men det er ikke hele sandheden. Som et af de vigtigste erhverv på Island har det selvfølgelig vejet tungt i diskussionerne - og ville i sig selv være en tilstrækkelig årsag til at holde sig udenfor.

I september 2004 kom der en rapport udarbejdet af hhv. fiskeri- og udenrigsministeriet samt fiskeriets organisationer, der konkluderede, at det ikke ville være i det islandske fiskeris interesse at tilslutte sig Unionen. (Det har længe været almindelig kendt.) Grundlaget for den islandske fiskeripolitik har altid været, at landet selv må forvalte sine fiskeri- og øvrige naturressourcer. Der stod direkte, at: „Visse dele af EUs fiskeripolitik er i direkte modstrid med det islandske folks rettigheder og interesser. ... Holdningen blandt det islandske folk er, at vi ikke kan blive medlemmer af EU med mindre vores specielle interesser indenfor fiskeri og fiskeressourcerne i de islandske farvande bliver respekterede og sikrede gennem en permanent ordning. Det islandske folk vil ikke, hverken nu eller i fremtiden, overlade myndigheden over Islands naturressourcer og livsgrundlag til andre. Og vi mener ikke, at EUs fælles fiskeripolitik, der er skabt af andre nationer med henblik på deres vilkår, vil passe også for Island.“ Man kan roligt sige, at dette er den almindelige holdning på Island. Selv fremtrædende EU-tilhængere har ofte og højlydt forsikret, at EU-medlemskab ikke kan komme på tale med mindre vi bevarer fuld suverænitet over vores farvande. Men det vil EU

Hjörtur J. Guðmundsson studerer politisk historie ved Islands Universitet og er med i ledelsen af den tværpolitiske islandske EU-modstanderorganisation Heimssýn. Redaktør af www.heimssyn.is

selvfølgelig aldrig gå med til, fordi det i praksis ville betyde enden på hele den fælles fiskeripolitik, som den engelske minister Ben Bradshaw, udtalte det under et besøg på Island sidste sommer. Hans argument var, at hvis Island opnåede en sådan særbehandling, ville andre EU-lande, der også har egne interesser at varetage vedrørende fiskeriet, selvfølgelig forlange det samme. Mr. Bradshaw tilføjede, at han havde stor forståelse for, at Island derfor havde besluttet at forblive udenfor EU.

Økonomi og uafhængighed

Men, som jeg allerede har nævnt, er fiskeriet nok et tungtvejende emne, men langtfra det eneste argument imod EU-medlemskab. Bl.a. er vi islændinge meget glade for vores uafhængighed, og vi anser uafhængigheden for at være en hovedfaktor i Islands udvikling fra at være et af Europas fattigste lande i begyndelsen af det 20. århundrede til i dag at være blandt verdens rigeste lande. Myndigheden over egne farvande er selvfølgelig en vigtig side ved uafhængigheden. Men heller ikke på andre områder, f.eks. økonomien, ønsker vi at overføre vores magt til Bruxelles.

Centralisering og bureaukrati - to af EUs kendetegn - er ikke populære begreber på Island. Og økonomisk klarer vi os fint udenfor Unionen. Island har haft en imponerende økonomisk vækst siden 1995 (bortset

fra i år 2002). Sidste års vækst i BNP var på 5%, og dette års vækst spås at ville blive mindst lige så høj. Arbejdsløsheden er kun på 2,1%, og Island er som regel med på top 10 listen over de lande i verden, der klarer sig bedst.

Opinionsundersøgelser viser også, at islændingene ikke ønsker at bytte vores islandske krone ud med Euroen; ikke mindst fordi vores økonomi på mange punkter adskiller sig væsentligt fra EU-landenes.

Vores økonomiske udsving hænger ikke sammen med EUs; de skyldes først og fremmest udsving i priserne på fiskeprodukter. Og så er det ikke smart at ens valutas kurs fastsættes hensyn, der intet har med islandske forhold at gøre.

Vi ønsker heller ikke at opgive retten til at indgå selvstændige handelsaftaler, frihandelsaftaler og aftaler vedrørende fælles fiskeriområder. I dag har Island mange favorable frihandelsaftaler med andre lande, flere af dem indgået gennem frihandelsorganisationen EFTA. Og flere er ved at blive forhandlede, f.eks. en aftale med Kina og sandsynligvis også Indien. Hvis vi var medlemmer af EU kunne vi selvfølgelig ikke selvstændigt indgå den slags aftaler. Det kan vi kun, fordi vi er en uafhængig stat. Skulle Island blive medlem af EU, ville vi ikke få meget at skulle have sagt. I EU bliver medlemsstaternes indflydelse i stigende grad afhængig af deres størrelse. Og vi er kun godt 300.000 indbyggere. Det handler selvfølgelig om demokrati. Men vi kan nok enes om, at EU ikke hører til blandt verdens mest demokratiske institutioner. Det islandske folk har meget større indflydelse - på omverdenen og på vores egne skæbner - i dag, end vi ville have som EU-medlemmer. Og selv de islandske EU-tilhængere medgiver, at den foreslåede EU-grundlov ikke gør EU mere demokratisk.

Propagandaen for islandsk EU-medlemskab

Hvilke argumenter kan EU-tilhængerne så bruge for at overbevise befolkningen om, at vi bør melde os ind? Det har ændret sig i de seneste år. I 1990-erne var deres hovedargument, at vi ville komme for sent til det lykkelige tog til det forjættede land.

Nogle år senere tog turen til Para-

dis sig knapt så paradisisk ud. Nu hed det sig, at vi under alle omstændigheder, før eller senere, ville blive nødt til at tilslutte os Unionen, hvad enten vi kunne lide det eller ej. Og det er jo rent nonsens.

I dag forsøger man stadigvæk at fremstille det som om et EU-medlemskab er det eneste valg, Island har. Ellers vil vi blive totalt isolerede. Og vi er for små til at holde os udenfor.

Med jævne mellemrum hører vi også, at Norge er på vej ind i EU. Det har de hævdet i årtier nu - og Norge holder sig fortsat udenfor Unionen. Men vi ved, at de norske EU-tilhængere omvendt ofte påstår, at Island er på vej ind. Det har de også påstået i årevis. Og det er stadigvæk usandt. EU-tilhængerne tilføjer, at hvis Norge bliver medlem af EU, vil EØS-aftalen ikke kunne overleve. Til det kan man sige, at EØS-aftalen blev udformet på et tidspunkt, hvor alle i hvert fald i Bruxelles troede, at Norge var på vej ind i Unionen. Og velfungerende aftaler vil kunne justeres.

Endelig hævder nogle EU-tilhængere, at vi da kan indlede medlemsforhandlinger og se, hvor favorable aftaler, vi kan opnå. Hvis vi ikke er tilfredse, kan vi jo bare lade være med at melde os ind alligevel. Dette blev totalt gennemhullet sidste år af den engelske europaminister Denis MacShane. Han fastslog, at forhandlinger var udelukkede med mindre det var sikkert, at der var en udbredt vilje i befolkningen til at tilslutte sig. Og selvfølgelig vil EU ikke bruge ressourcer på skinforhandlinger.

Konklusion

Der er altså intet, der tyder på, at Island er på vej ind i EU, i hvert fald ikke i en overskuelig fremtid. Som jeg har sagt, er der hverken ønsker om eller vægtige grunde til at vi skulle gøre det. Både hjemlige og internationale rapporter har tydeliggjort, at vi klarer os meget bedre uden for Unionen end de fleste EU-lande gør inden for den - ja på nogle områder klarer vi os endda bedre end samtlige EU-lande.

Mere om emnet:

Island og den europæiske integration: <http://eunews.blogspot.com/2005/06/iceland-and-european-integration.html>

Udenfor EU: eksemplet Island: <http://eunews.blogspot.com/2004/04/outside-eu-case-of-iceland.html>

Bent Rulle er aktiv fisker, forhenværende formand for Danmarks Fiskeriforening, kommunalbestyrelsesmedlem og formand for Færgeselskabet Læsø.

Af Bent Rulle

Baseret på oplæg holdt på Nordisk Folkrikssdag i København den 23. juli 2005

Jeg skal i dag sige lidt om fiskeri og selvstændighed.

Hvis vi ser tilbage, har fiskeri og selvstændighed været eet. Jeg vil sige, at det vel mere end nogen som helst andre erhverv har været det opbyggende faktum i alle kystbyer og landingspladser i Danmark og de Nordiske lande.

I Danmark delte man fangsten efter en nøje plan, afhængig af hvor mange redskaber den enkelte fisker ombord ejede, og hvem der ejede båden. Det gjorde, at alle mand var selvstændige og ivrige efter at vedligeholde deres grej. Det gav en stolthed og en værdighed, der forplantede sig til familierne og til de omliggende samfund på en måde, som skabte såvel egne som fælles værdier. Det var en kultur, vi kan være stolte af, og indtil de politiske indgreb startede i begyndelsen af 1970'erne fandtes der ikke mere hæderlige og retsbevidste mennesker end fiskerne.

Fiskerne stolede på myndigheder og politikere og troede, at retfærdighed og logik var en naturlig del af samfundsordenen; derfor varede det længe inden den politiske utroskab og den kendsgerning, at de fleste solgte

Fiskeri og selvstændighed

deres holdninger og løfter for politisk profit eller økonomiske vindinger, gik op for fiskerne. Selv i dag er det svært for mange fiskere at forstå, „hvor“ råddent det politiske system er, når det drejer sig om fiskeri.

Hvis vi går tilbage til begyndelsen af 1970'erne, var der næsten ingen byråkrati omkring fiskeriet, nogle forskere og lidt fiskerikontrol, det var alt. Til gengæld var der utroligt mange beskæftiget med forædling, distribution og transport af fisken, altså et sundt erhverv uden nassere og uden indblanding fra ukyndige og uvidende. Dette skulle få en katastrofal ændring, som startede med Danmarks indtræden i EF i 1972 og nogle embedsmænds voldsomme lyst til at lægge fiskeriet i rammer og styre et fiskeri, der var vidt forskelligt i de lande, der var medlemmer af EF.

Desværre vidste de ikke, hvad de havde med at gøre. De troede de kunne opbygge modeller, som fiskeriet kunne tilpasses, og de lavede en kæmpe fejl som aldrig har kunnet rettes: De fik vedtaget en fordelingsnøgle til fordeling mellem landene i 1983, som gik på fiskemængder i ton, og troede at denne fordelingsnøgle kunne bruges til at styre fiskeriet med.

Nogle år senere i 1988 gik det op for embedsmændene, at det ikke gik, idet nogle lande opbyggede kæmpe fiskeflåder i ly af en fejltagt biologisk rådgivning, og man lavede F.U.P.¹ programmer til sideløbende at styre fiskerflådens kapacitet.

Havde man nu holdt tingene sammen, altså koblet fordelingsnøglen og kapacitetsnøglen sammen, var det måske ikke gået så galt, men det var umuligt politisk og hvert fjerde år, når F.U.P. programmerne udløb, skulle Holland, Frankrig, Belgien og Storbritannien have tilgivelse for at de havde overskredet deres

kapacitetsmål, og ministerrådet flyttede tallene. De pågældende lande måtte fange færre og færre legale fisk på grund af nedsatte kvoter men med en større og større flåde af nye effektive fartøjer. Dette gjorde, at biologerne begyndte at indregne illegale fangster i deres rådgivning, så de mængder, der måtte fanges legalt, blev mindre og mindre. Tyveri blev også accepteret.

De der blev overvåget som Danmark, måtte altså fange mindre på grund af andres overfiskeri. Hverken Danmark eller EU har nogensinde formået at få bragt tingene i balance, men har forsøgt masser af byråkratiske tiltag som havdage, lukkede områder, tilmelding af fangst m.m. Ingenting af dette bringer tingene i balance, men gør livet surt og knækker fiskerens retsbevidsthed, idet der ingen logik og retfærdighed er i påfundene, og de gør fiskeren ulovlig inden han forlader havnen.

Hvad har så alt dette med selvstændighed at gøre?

Den fuldstændig fejlslagne EU-fiskeripolitik har sat de enkelte landes reguleringspolitik på en hård prøve. I Danmark holdt man fast i et fælles system med rationer efter skibenes størrelse, et system der trods mange svagheder er det mest retfærdige, idet det anerkender lige ret til alle fiskere til at fiske på en fælles ressource. Problemet er naturligvis, at der er for lidt fisk afsat på grund af de tidligere nævnte årsager.

Der kommer så et nyt spøgelse ind, idet I.O.K.² – individuelle omsættelige kvoter bringes stærkere på bane. Det er især banker og finansfolk, der ser nogle økonomiske muligheder. At systemet vil sparke den selvstændige fisker ud og vil ødelægge fiskersamfund og servicefag er noget økonomiske

Referat af diskussionerne lørdag den 23/7-2005, Nordisk Folkemøde

FISKERI, KULTUR OG SELVSTÆNDIGHED

Oplæg af Hjörtur Gudmundsson (Is), Bente Aasjord (N) og Bent Rulle (DK)

bagmænd ikke tager højde for.

Den dygtige, selvstændige, stolte og hæderlige fisker er blevet misbrukt og mishandlet i et politisk økonomisk spil, der ikke levner plads til de mennesker, der har skabt de værdier der nu skal spilles om. Der er kun plads til rå spekulation og hurtige arbejdsfri indkomster.

Jeg kan nævne, at i Norge handles der pr. år for 140 milliarder kr. fiskekvoter, medens der fiskes for 11 milliarder, og i Danmark, hvor IOK på sild blev indført i 2002, er hovedparten af ejerskabet nu på 3 hænder.

Den fælles ejendom et land ejer i havets fisk, som fiskeren gennem generationer har vundet hævd på at fange – kan den gives væk? kan den sælges før den er fanget?

Mit svar er nej, og den islandske højesteret er enig med mig, men de islandske politikere underkendte deres egen højesteret.

Selvstændighed og fiskeri vil om føje år være en saga blot.

Noter:

¹ Flerårige Udviklings Programmer

² Individuelle Omsættelige Kvoteandele

Der var i forsamlingen en betydelig interesse i at få mere at vide om Islands position i forhold til EU. Fiskeriet er klart nok et hovedargument fra islandsk side for at holde sig ude af EU. Men er der andre afgørende grunde til, at skepsisen over for islandsk medlemskab af EU fortsat er udbredt på Sagaøen. Dem blev den islandske oplægsholder Hjörtur Gudmundsson bedt om kort at udrede. Han gjorde klart, at modstanden mod optagelsen i EU i Island væsentligst markeres af centrum-højre-partierne. Den helt afgørende grund til at være imod EU set fra et islandsk perspektiv er truslen mod suveræniteten. Fastholdelsen af den er simpelt hen et nøgleelement. Samtidig er der en rod-fæstet skepsis over for hele EU-integrationsprocessen og EU-centraliseringen. På Island vil vi selv vælge, hvem vi vil samarbejde med.

Bente Aasjord uddybede begrebet "omsættelige kvoter" og baggrunden for disse. Her er det markedet, der har lagt sin klamme hånd på fiskeressourcerne, og Bente Aasjord henviste til en bog med titlen "The Privatization of the Oceans". Der er tale om et helt andet tanksæt, en anden måde at fordele rettigheder på. Det er den egoistiske nyttemaksimering, centraliseringen og koncentrationen på stadig færre hænder inden for fiskeriet, der er omdrejningspunktet her. Men det er en udvikling, der ikke alene foregår inden for EU's område. Den er også en realitet i fx Island og Norge.

Bent Rulle knyttede an til debatten i Danmark og problematiserede den rolle, som EU's rådgivere på fiskeriområdet spiller. Han kritiserede ressourcespildet inden for fiskeriets stordrift og de mekaniserede fangstformer, dvs. fisk som smides ud fx. Han hyldede princippet om, at kun penge, som er tjent ved fiskeri, må investeres i fiskeri, et princip han i øvrigt meget gerne så lovfæstet. Men det er det modsatte, vi har været vid-

ne til. Økonomificeringen af fiskeriet er taget til, og det er økonomien, der styrer fiskerne. Mere af samme skuffe må forventes i fremtiden.

Advarselsslampen blev også tændt i forbindelse med hollandske trawlers indtrængen i danske fiskevande. Man køber sig ind via stråmænd; de ejer stort set hele den danske bundtrawlsflåde og udgør derved en magtfaktor. Regler omgås, legalt, og derved undermineres formålet med bestemmelserne. Rusland, Norge og USA fisker i rørt vand, hvorved Havretskommissionen bliver sat ud af spillet.

Flere blandt de tilstedeværende delte den skepsis, som bl.a. Rulle havde markeret. Den uholdbare udvikling blev sammenfattet i spørgsmålet: Hvad gør vi ved det? De store kapitalinteressers fiskerflåder dominerer markant og sættes under Bahama-flag med lavtlønnede filippinsk arbejdskraft om bord. Er det udviklingsperspektivet? Det er uhyggeligt med de kvoter, der kan omsættes.

Men oprøret skal komme nedefra!

Også oliestormagtsinteresserne og de miljømæssige konsekvenser af bl.a. olieudslip – olieudslipenes indvirkning på fiskeriet – blev strejft.

En anden problemstilling var (over)udnyttelsen af havressourcerne i den euroarktiske Barentsregion og de indbyrdes modstridende interesser mellem energiudvinding og miljøhensyn og fiskeri. Men fra de stores side handler det om at kontrollere ressourcer, og der er vidnesbyrd om sammenstød af stormagtsinteresser. Bente Aasjord opfordrede kraftigt Frit Norden til at sende deltager(e) til en kommende nordatlantisk fiskerikonference i Bergen.

Referent: Leif Kajberg

Nordiske noter

Ved Jakob Buhl og Leif Kajberg

Norden i bevægelse

Det nordiske samarbejde har en folkelig opbakning og bygger på folkelig deltagelse i beslutningsprocesserne. På en konference fredag 21. oktober 2005 på Frederiks Bastion, Refshalevej 80, København K bliver der fokus på de frivillige foreningers vilkår i dag, specielt vilkårene for at arbejde nordisk. Hvad er muligheder og fordele, hvad er problemer og hindringer?

Connie Hedegaard, minister for nordisk samarbejde vil indlede med at tale om de frivillige organisationers rolle som brobyggere i Norden. Per Unckel, generalsekretær for Nordisk Ministerråd, vil se på hvordan samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og frivilligsektoren er i dag, og præsentere visioner for hvorledes samarbejdet kan udvikle sig. Fredrik Engelstad, institutleder ved Institut for samfunds-forskning, Oslo Universitet og medlem af Nordisk Ministerråds Demokratiudvalg vil tale om demokrati og engagement. Karen Bue, generalsekretær for Foreningerne Nordens Forbund vil opsamle dagens indlæg.

Kilde: Nordiske nyheter
<http://www.norden.org/webb/news/news.asp?id=5353>

Nordisk - baltisk udenrigsministermøde

Bornholm midt i Østersøen bliver 25.-26. august 2005 mødestedet, når de nordiske og baltiske udenrigsministre samles til det årlige sommermøde, der har været holdt siden 1993.

Den danske udenrigsminister Per Stig

Møller er vært, fordi Danmark i år, samtidigt med formandskabet for det nordiske samarbejde, har rollen som koordinator af det nordisk-baltiske samarbejde. På dagsordenen er Kosovo, EU's naboskabspolitik samt en række aktuelle FN-spørgsmål. Der vil blive afholdt et særskilt møde mellem de nordiske udenrigsministre for at drøfte styrkelse af det nordiske samarbejde om konsulær krisehåndtering.

Udenrigsminister Per Stig Møller udtaler:

-Jeg har inviteret FN-generalsekretærens særlige repræsentant for Kosovo, Søren Jessen-Petersen, til at deltage i mødet for at han kan give os en opdateret redegørelse for den aktuelle situation i Kosovo. Kosovo står overfor afgørende beslutninger i det kommende år. Vi skal også drøfte EU's naboskabspolitik, idet vi ikke alene vil fokusere på relationerne til Hviderusland, Ukraine, Moldova og Kaukasus, men tillige på en række aktuelle spørgsmål i relation til Middelhavs-regionen. Det er vigtigt at sikre den rigtige balance mellem naboskabspolitikens nordlige og sydlige dimension.

Kilde: Nordiske nyheter
<http://www.norden.org/webb/news/news.asp?id=5404>

Ministerrådet betalar søkmotorutveckling

Nu skall nordiska forskare gemensamt konstruera en tvärspråklig sökmotor speciellt för webbplatser som innehåller information på alla de nordiska språken. Det är forskare från Stockholms universitet och KTH samt universiteten i Oslo, Bergen, Köpenhamn, Helsingfors och Island som fått 2,5 miljoner kronor från

Nordiska Ministerrådet.

TvärSökprojektet kommer att baseras på den svenska sökmotorn SiteSeeker från Euroling AB.

Syftet med projektet är att göra det enklare för nordbor att finna information på grannlänternas språk. Många nordbor har en passiv förståelse av grannspråken. De kan ofta läsa information, men har stora svårigheter att hitta den information de vill ha eftersom de inte känner till orden på grannspråken.

Det finns omfattande ordlistor för de olika nordiska språken, och dessa ska nu sättas ihop till ett samlat och allmänt tillgängligt lexikon på Internet, TvärSlå. Det lexikonet kommer i sin tur att användas av TvärSök för att hitta information på enskilda nordiska webbplatser på de olika språken.

SiteSeeker används idag redan på över 80 svenska offentliga webbplatser och intranät.

SiteSeekersökmotorn har inbyggt stavningsstöd och språkstöd för svenska, danska, norska och engelska i form av ordböjning - allt utvecklat i Sverige och resultatet av grundforskning inom språkteknologi på KTH. Svenska partner i projektet är institutionerna för Data- och systemvetenskap (DSV) och Nada - båda gemensamma för Stockholms universitet och KTH.

Kilde: Nordiske nyheter
<http://www.norden.org/webb/news/news.asp?id=5401>

Nordens sprog - med rødder og fødder

Har alle folk i Norden engang kunnet forstå hinanden uden videre?

Hvornår og hvordan forandrede det

urnordiske sprog sig til de moderne

sprog islandsk, færøsk, norsk, svensk og dansk?

Og hvorfor regnes Þnsk, samisk og grønlandsk ikke med til de nordiske sprog selv om de er sprog i Norden?

Svarene kan du få i denne bog.

Nordens sprog med rødder og fødder er en saglig og levende præsentation af sprog med en lang historie i Norden: de skandinaviske sprog, ø-sprogene islandsk og færøsk samt samisk, grønlandsk og Pnsk. Bogen fortæller hvordan sprogene er opbygget, om deres historiske udvikling og de indbyrdes slægtskabsforhold.

Til bogen knytter sig et omfattende undervisningsmateriale bestående af korte og lettilgængelige tekster om sproghistoriske og sprogpoltiske emner. Se <http://www.nordskol.org> (under udarbejdelse).

Angivna priser är i danska kronor (DKK) utan moms och är rekommenderade priser. Priset kan därför variera mellan våra försäljningsagenter i de olika länderna.

Læs publikationen på <http://www.norden.org/> Klik videre til Publikationer >Uddannelse og se under 2004 Nord 2004:010

ISBN 92-893-1041-3
Sider: 128
Sprog: Dansk
Pris (ekskl. Moms): DKK: 150

Redaktionen har modtaget:

Unionen vi gick miste om ("Unionen som glapp") er en debatantologi i anledning af 100-året for opløsningen af unionen mellem Norge og Sverige (og Norges selvstændighed).

Den er redigeret af Ragnar Aamodt, er på 184 sider, koster SEK 198 og er udgivet på Ortiz Forlag 2005. Blandt de 12 spændende bidrag, genkendes navne som Johan Lindblad, Jan Erik Vold og Kåre Willoch. Der er flere forskellige perspektiver og vinkler fremme. Men da redaktionen blot foreløbig har skimmet bogen, er det indtil videre blot faldet den i øjnene, at mindst to af forfatterne har ytret ønske om et nært norsk-svensk samarbejde (evt. videre nordisk) i samband med at træde ud af EU.

Sleipner – Live 2005

Vi har modtaget både venlige hilsener

og en demo-cd fra gruppen Sleipner, som bl.a. spiller jazz-variationer og i øvrigt tilbyder sig i nordiske sammenhænge.

Nordens historie

Redaktionen har derudover tidligere arbejdet med en anmeldelse af

historikeren Lars Hovbakke Sørensens *Slagsbrødre eller broderfolk. Nordens historie gennem 1300 år* (København 2004). Vi håber senere at kunne bringe anmeldelsen, evt. på vor hjemmeside.

Folkriksdags-veteraner: Åke Almskaug, Jesper Morville og Luise Phil

Martin Fjelstein, Færøhusets leder, og Folkriksdagens gode samarbejdspartner

En velgørende pause i den smukke gård bag Færøhuset

Frit Norden
co. Lerstrup
J. P. E. Hartmanns Allé 2-B
2500 Valby

Post kunde nr. 150011206

Lørdag den 1. oktober 2005 **Årsmøde i FRIT NORDEN**

i Valby Medborgerhus

lige ved Toftegårds Plads og få minutters gang fra Valby station.
Valgårdsvej 4, 2500 Valby

med temaerne:

Grønland - og Synliggørelsen af det nordiske samarbejde

Mininnguaq Kleist er medlems-
sekretær i sekretariatet for Den
nordatlantiske Gruppe i
Folketinget.

Program:

12.00-13.00 **Ankomst**

Mulighed for at købe frokost i
medborgerhuset.

13.00 **Årsmøde**

Beretninger, valg m.m. i følge
vedtægterne

15.00 Kaffe/te

15.30 Oplæg ved

Mininnguaq Kleist:
**Arbejdet i den nordatlantiske
folketingsgruppe**

*Sissel
Klingenberg*
flyttede til
Danmark i
1996, da hun
fik job i

Nordisk Råds og Nordisk Mini-
sterråds sekretariat. Hun har
arbejdet i sekretariaternes fælles
informationsafdeling dels som
informationsrådgiver, dels som
journalist og redaktionssekretær
på tidsskriftet "Politik i Norden",
der udkom frem til 2005.
Hun er medlem i Foreningen
Norden i Lyngby-Taarbæk, bor i
Bagsværd og er dansk gift.

17.00 Oplæg ved journalist

Sissel Klingenberg:
**Formidlingen af nordisk
information og synliggørelsen
af arbejdet i Nordisk Råd**

18.45 Spisning

Dagens ret koster 45 kr.

20.00 Medborgerhuset lukker

Tilmelding senest d. 26. september
til Hanne Kock, tlf. 4097 9425
e-post: hannekock@post.tele.dk
eller Jesper Morville, tlf. 39 63 35 37
e-post: JesperMorville@mail.dk
Pris: kr.100 (incl. kaffe - excl. mad)

På gensyn!

STØT FRIT NORDEN

i arbejdet for dansk folkestyre og
et frit internationalt samarbejde
med udgangspunkt i nordisk men-
neskesyn og fællesskab. Forenin-
gen er tværpolitisk og uafhængig
af andre organisationer.
Bliv medlem eller abonnent.

Nærmere oplysninger hos
landssekretær

Leif Kajberg
Klirevænget 31,
2880 Bagsværd
tlf. 44 98 29 32

mail: Leif_Kajberg@hotmail.com

Eller hos foreningens formand

Jesper Morville
Christianshvilevej 3, 1. sal
2920 Charlottenlund
tlf. 39 63 35 37

mail: JesperMorville@mail.dk

Eller besøg vores hjemmeside:

<http://www.fritnorden.dk>

Prisopgave om de nordiske nabosprog

Det Letterstedtske Selskab, har
udskrevet en pris konkurrence, med en
præmiesum på 20.000 kr.
Præmien gives for en belysning af
følgende to spørgsmål:

1. Hvordan kan man i det 21. år-
hundrede begrunde og opmuntre
til undervisning i de nordiske
nabosprog i den danske skole?
2. Hvordan kan og bør man tilrette-
lægge et undervisningsforløb i
nordiske nabosprog på 7. - 9.
klassetrin i et samarbejde mellem
dansk og andre fag og med
inddragelse af nye medier?
Omfang i alt: 25 - 40 A4-sider og
afleveringsfristen er 1. oktober.
Læs nærmere på:
[http://www.foreningen-norden.dk/
nyheder_forside/2005/jul_aug_sep/
pris.php](http://www.foreningen-norden.dk/nyheder_forside/2005/jul_aug_sep/pris.php)